

מסורת הש"ס
 א. זבחים צח,א. קיד,א. מנחות פג,א. חולין צ,א. תמורה יא,א. כה,ב. כריתות כג,ב. נדה מא,א. ילק"ש תורה תקט. תקפא. תקפב.
 ב. חולין פט,ב. תמורה יא,א.
 ג. תוי"כ ויקרא כז,כו.

גרסות
תפסתינהו קדושה דאימינהו
 בכתי"מ: **תפסתו קדושה דאימין**
מעמי אימין בכתי"מ: **מעמי אימין**
אילו לא נאמר בכתי"מ ובש"מ: **אילו נאמר**
ועדיין אני אומר הוא לא יקדיש אבל יקדישוהו אחרים בכתי"מ וכן הביא הש"מ: **ועדיין אני אומר בכור יקדיש אבל פשוט לא יקדיש**
עסקתי בכתי"מ: **עסקינו**
דכל פורתא ופורתא דקא נפיק הוא **כליל** בכתי"מ וכן נראה מרש"י ובהגהת הגר"א: **שכן כליל**
אבל אתה מקדיש בבטן יש בכתי"מ: **אבל אתה מקדיש בבטן מכאן אמרו מערימינ על הבכור**
או בכור הוי – **שכן קדושה חיילא עליה** בכתי"מ חסר משפט זה.

לשוך
אך חלק
 חמלה "אך", כמו גם חמלה "רק" (ובלשון רבים הריחו נקראות "אכין ורקין"), הריחו באות למעט. ובברייתא המונה שלושים ושתים מדות שהתורה נדרשת בהן, מיסודו של ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי, מנייות שתי מילים אלה בכלל הלשונות הבאים למעט. ואף שישנן עוד לשונות של מיעוט, נבדלות אלה, שהריהן תמיד באות למעט, בעוד שאר לשונות מיעוט אינן ממועטות תמיד. ואולם נבדלת "אך" מ"רק", שכן "רק" שימוש תמיד למעט, ואילו "אך" יש (כדוגמת דרשה זו שלפנינו) ולא באה למעט אלא לחלק - להבחין בין מציבים שונים וזמנים שונים, שבחלקם הוא נוהג ובחלקם אין הוא נוהג.

אישים
אילפא
 בתלמוד הירושלמי: **חילפי**. אמר ארץ-ישראלי בדור הראשון לאמוראי ארץ ישראל. אילפא היה, כנראה, מתלמידי הצעירים של רבי (יהודה הנשיא) ולמד גם אצל גדולי תלמידי רבי. לאחר שנים נעשה חבירו הקרוב של ר' יוחנן, אף כי היה גדול ממנו בשנים. בשל מצוקה כלכלית הוכרח לרדת מארץ ישראל ולסעוד למדינות הים לשם מסחר, ובזמן היעדרו נבחר ר' יוחנן לראש הישיבה בארץ. אילפא היה מפורסם בחריפותו הרבה הן במשנה והן בקובצי הברייתות השונים של תלמידי רבי. ר' יוחנן התייחס אליו בכבוד רב ואף מסר דברי תורה בשמו. בתלמוד מסופר אף על צדקתו וחסידותו הרבה.

ומכלל לשוננו זו של רבן שמעון בן גמליאל עולה שאין הולדות הטומטום והאנדרוגינוס קדושים כלל בכל אופן שהוא, ואף אם נולדו לבהמת הקדש, ושואלים: **אמאי** [מדוע] אין קדושה חלה עליהן מכת קדושת אמם? ומשיבים: **קסבר** [סבור הוא] **רבן שמעון בן גמליאל** כי ולדות קדשים – רק בהוייתן (בהיותם, בהיולדם) הן קדושים (מתקדשים). וראה לדבר, דאי סלקא דעתך [שאם עולה על דעתך] לומר כי כבר ממעי אמן הן קדושים, אמאי [מדוע] אין קדושה חלה עליהן? הא תפסתינהו [הרי כבר תפסתן, חלה עליהם] הקדושה דאימינהו [של אמם] אלא שמע מינה [למד מכאן] כי ולדי קדשים רק בהוייתן הן קדושים. ואילו האי [זה] התנא (החולק על רבן שמעון בן גמליאל) **סבר** [סבור] כי ולדי קדשים – ממעי אמן הן קדושים. דתנו רבנן [שכן שנו חכמים בברייתא] על האמר בדין הבכור "אך בכור אשר יבוכר לה" בבהמה לא יקדיש איש אותו" (ויקרא כז, כו): **אילו לא נאמר** פסוק זה בשלמותו אלא חלק ממנו: "אך בכור אשר יבוכר לה" לא יקדיש, הייתי אומר שהכתוב מתייחס לאדם המקדיש, וללמדנו שבכור אדם לא יקדיש כל הקדשות, לכך תלמוד לומר (מלמדנו הכתוב) במלים "איש אותו" – שהכתוב מדבר בהקדש שמקדיש בכור אדם ("איש") את בכור הבהמה ("אותו"), וללמדנו כי דווקא אותו את בכור בהמה אי (אין) אתה הקדוש בכבור אדם מקדיש לקדושה אחרת, אבל מקדיש אדם בכור שאר הקדשות. ועדיין אני אומר: דווקא הוא בכור אדם – הוא שלא יקדיש את בכור הבהמה לקדושה אחרת, אבל יקדישוהו אחרים שאינם בכורים. לכך תלמוד לומר (מלמדנו) הכתוב הנוסף "בבהמה" – רק בכבור בהמה עסקתי בכתוב זה ולא דובר בו כלל בכבור אדם, וללמדנו שלכל אדם אסור להקדיש בכור בהמה להקדש אחר. ועדיין יש לברר ולשאל: יכול שהדין הוא שלא יקדישו את בכור הבהמה לקדושה אחרת אף כשהוא עדיין וולד **בבטן** (הכתוב במלים "אשר יבוכר לה" – מבטן אמר והתקדש, אי (אין) אתה מקדיש אותו לקדושה אחרת, אבל יקדישוהו אחרים שאינם בכורים. לכך תלמוד לומר (מלמדנו) הכתוב) במלה "אך" – כי חלק (הבדיל) הכתוב בין דין הבכור, שמוחר להקדיש אותו בהיותו במעי אמו לקדושה אחרת, ואין הוא נוהג בשאר הקדשים. ונסכם: **אלמא סבירא ליה** [מכאן נלמד כי טבור הוא. תנא זה] **שולדי קדשים ממעי אמן הן קדושים**.

א שנינו במשנה כי יכול אדם להצרים על הבכור, באופן שיקדישו לעולה עוד בהיותו במעי אמו, שכיין שעדיין לא יצא מבטן אמו, עדיין לא התקדש בקדושת הבכור. ובענין זה אמר ליה [ל] **רב עמרם לרב ששת** בעיה זו: אם הבעלים אמר על העובר **הבכור**: "עם יציאת רובו בכור הוי [הינן] – משום שהיא חמורה יותר ולכן כל פורתא ופורתא דקא נפיק [קצת וקצת ממנו שהוא יוצא] מבטן אמו הוא חלק מקרבן עולה שהוא כליל [כולו] לה" וכן הדין שקדושה זו היא שתתפוס. או שמא **בכור הוי** [הינן], משום שמתקדש כלל קדושת הבכורות חלה בעצם לידתם ואם כן כל פורתא ופורתא דקא נפיק [קצת וקצת שהוא יוצא], במילתיה [בדברו, בעניינו] בקדושת בכור הוא? **לישנא אחרינא** [לשון אחרת] בהצגת צדדי בעיה זו: האם עולה הוא, שכן קדושה חמורה זו של עולה חיילא עליה [חולה עליה], או דלמא [שמא] **בכור הוי** [הינן] – שכן קדושתו חלה עליו בידי שמים, בעצם היציאה מרחם האם. אמר ליה [ל] **מאי תיבעי** [מה תישאל] לך שאלה זו, והרי היינו דבעי [נחמנו] שאלה כגון זו, וששאלן [החכם אילפא] אמר בעליו של השדה הנקצר על הלקט (השבילים הנופלות מהמגל, שהן בכלל מתנות עניים, ואין העשירים רשאים לקחתן): "עם נשירת רובו מן המגל (שאו חל דין לקט עליו) **יהא הפקר לכל** (אף לעשירים)", מה דינן של השבילים? האם **לקט הוי** [הינן], או הפקר הוי [הינן]? ועדיי השאלה: האם **לקט הוי** [הינן] – שכן קדושתו בידי שמים (שהרי הוא מתקדש בלא שיקדישו אדם, אלא בעצם נפילתן מהמגל ובציצוי הקדוש הרוח), או **על הבכור עם יציאת רובו** יש מהראשונים שאמרו שאין שאלתו זו של רב עמרם (ותשובתו של רב ששת, שבכור הוא) אלא באופן זה שאמר שיקדש לעולה "עם יציאת רובו" (והוא רוב ראשו, כמבואר בכורות מו,ב), אבל אם אמר שיקדש לעולה "עם יציאת מיעוטו" – חלה עליו קדושת עולה, שהרי עדיין לא חלה עליו קדושת בכור

אמו? לכך תלמוד לומר (מלמדנו) שיצא – רק מזמן שיבוכר לה", שיצא אבל מקדיש אותו לקדושה אחרת, אבל אתה מקדיש אותו לקדושה אחרת, יכול שיהא דין זה אף בולדי כל הקדשים כן, שיהא מותר להקדישם לקדושה אחרת בהיותם במעי אמם? – לכך תלמוד לומר (מלמדנו הכתוב) במלה "אך" – כי חלק (הבדיל) הכתוב בין דין הבכור, שמוחר להקדיש אותו בהיותו במעי אמו לקדושה אחרת, ואין הוא נוהג בשאר הקדשים. ונסכם: **אלמא סבירא ליה** [מכאן נלמד כי טבור הוא. תנא זה] **שולדי קדשים ממעי אמן הן קדושים**.
א שנינו במשנה כי יכול אדם להצרים על הבכור, באופן שיקדישו לעולה עוד בהיותו במעי אמו, שכיין שעדיין לא יצא מבטן אמו, עדיין לא התקדש בקדושת הבכור. ובענין זה אמר ליה [ל] **רב עמרם לרב ששת** בעיה זו: אם הבעלים אמר על העובר **הבכור**: "עם יציאת רובו בכור הוי [הינן] – משום שהיא חמורה יותר ולכן כל פורתא ופורתא דקא נפיק [קצת וקצת ממנו שהוא יוצא] מבטן אמו הוא חלק מקרבן עולה שהוא כליל [כולו] לה" וכן הדין שקדושה זו היא שתתפוס. או שמא **בכור הוי** [הינן], משום שמתקדש כלל קדושת הבכורות חלה בעצם לידתם ואם כן כל פורתא ופורתא דקא נפיק [קצת וקצת שהוא יוצא], במילתיה [בדברו, בעניינו] בקדושת בכור הוא? **לישנא אחרינא** [לשון אחרת] בהצגת צדדי בעיה זו: האם עולה הוא, שכן קדושה חמורה זו של עולה חיילא עליה [חולה עליה], או דלמא [שמא] **בכור הוי** [הינן] – שכן קדושתו חלה עליו בידי שמים, בעצם היציאה מרחם האם. אמר ליה [ל] **מאי תיבעי** [מה תישאל] לך שאלה זו, והרי היינו דבעי [נחמנו] שאלה כגון זו, וששאלן [החכם אילפא] אמר בעליו של השדה הנקצר על הלקט (השבילים הנופלות מהמגל, שהן בכלל מתנות עניים, ואין העשירים רשאים לקחתן): "עם נשירת רובו מן המגל (שאו חל דין לקט עליו) **יהא הפקר לכל** (אף לעשירים)", מה דינן של השבילים? האם **לקט הוי** [הינן], או הפקר הוי [הינן]? ועדיי השאלה: האם **לקט הוי** [הינן] – שכן קדושתו בידי שמים (שהרי הוא מתקדש בלא שיקדישו אדם, אלא בעצם נפילתן מהמגל ובציצוי הקדוש הרוח), או **על הבכור עם יציאת רובו** יש מהראשונים שאמרו שאין שאלתו זו של רב עמרם (ותשובתו של רב ששת, שבכור הוא) אלא באופן זה שאמר שיקדש לעולה "עם יציאת רובו" (והוא רוב ראשו, כמבואר בכורות מו,ב), אבל אם אמר שיקדש לעולה "עם יציאת מיעוטו" – חלה עליו קדושת עולה, שהרי עדיין לא חלה עליו קדושת בכור

אין קדושה חלה עליהן – ואפילו אמנעיתא נמי קאי, דהוי ולדות קדשים. ואפילו קדושת אמן אינה חלה עליהן, דהא סתם "אין קדושה" קאמר. בהוייתן – כשהן נולדין. והלכך אין שום קדושה חלה עליהן. הא תפסתינהו קדושה אמן – משעת התחלת יצירתה כל פורתא ופורתא קדיש. אלא שמע מינה – כולה ממניתינ רבי שמעון היא. אילו (לא) נאמר בו' – אהאי קרא קאי (ויקרא כז) "אך בכור אשר יבוכר לה" צנחמה לא יקדיש איש אותו". אילו נאמר בכור אשר יבוכר לא יקדיש – ולא כתיב "איש אותו", ולא כתיב "צנחמה" – הייתי אומר: בכור אדם לא יקדיש שום דבר להקדש. תלמוד לומר אותו – מדקאמר "אותו" – משמע: לדכבור צנחמה נמי קאמר. והכי קאמר: אך בכור אדם אשר יבוכר, צנכור צנחמה לא יקדיש אותו – אותו אינו מקדיש, בכור אדם לא יקדיש בכור צנחמה, אבל מקדיש הוא שאר קדשים. ואכתי לא אינטרין "צנחמה", ולהך דרשא אתי, דקאמרין: יכול לא יקדיש הוא, בכור אדם לא יקדיש אותו צנחמה, אבל יקדישו אותו אחרים – שאר בני אדם שאינם צנכורות, יקדישו בכור צנחמה לקדושה אחרת. תלמוד לומר בבהמה – דלא אינטרין, ולמאי דאחא לגלוי עליה דקרא, דלא צנכור אדם משתעי. בבהמה עסקתי – צנכור צנחמה דברתי כאן, שלא יקדישו שום אדם לקדושה אחרת, ולא דברתי כאן צנכור אדם כלום. בבטן – שאפילו צנכור צנכור לא יוכל להקדיש לקדושה אחרת. משיבוכר – משקדש צנחמא, אבל צנכור – יכול אף וולד כל הקדשים כן – שיהא מותר לטעוה לקדושה אחרת צנכור צנכור תלמוד לומר אך בכור – "אך", חלק, דכבור התרמי לך להקדיש קודם שיוכר, אבל לא שאר קדשים צנכור, דמיון דאמו קדושה – כל פורתא ופורתא דמיתצרי ציה מיתפס קדושה, דולדות קדשים צנחמי אמן הן קדושות. וליה ליה כנחא דמתניתינן. אמר על הבכור – צנכור צנכור עס יציאת רובו, דעניא למיחל עליה קדושת בכור האי שעמא, דמיחול עליה קדושת עולה ולא קודם. דהשאה הוה מתימין קדושות למיחל צנכורי, הי מנייהו טמורה וקמחא למיחל, ודמי לצניחמה? עולה הוי – שכן קדושת בכור חלה על כל הצנכורות דעלמא מרחס. עם נשירת רובו – דעני למהוי לקט. להוי הפקר – אפילו לעשירים, הי מנייהו מייל עליה קדושה? דודאי פשיטא לן אי אפקריה מקמי הכי לכל הצנחמה, דלא מיחייב צנכור אלא כל שהוא אוכל ושמה.

א אמר ליה רב עמרם לרב ששת: אמר על הבכור עם יציאת רובו "עולה הוי או בכור הוי? עולה הוי – דכל פורתא ופורתא דקא נפיק הוא כליל. או בכור הוי, דכל פורתא ופורתא דקא נפיק במילתיה הוא? לישנא אחרינא: שפן קדושה חיילא עליה, או דלמא: בכור הוי – שפן קדושתו מרחם? אמר ליה: מאי תיבעי לך? היינו דבעי אילפא. אמר על הלקט: "עם נשירת רובו יהא הפקר", לקט הוי או הפקר הוי? לקט הוי – שפן קדושתו בידי שמים.

תוספות
 אמר על הבכור עם יציאת רובו יהא עולה – ודוקא "עם יציאת רובו", אבל אמר "עם יציאת מיעוטו" – לא מיבעיא ליה, דודאי עולה חיילא עליה, דאכתי לא חל קדושת בכור עליה כלל.

תוספות
 אמר על הבכור עם יציאת רובו יהא עולה – ודוקא "עם יציאת רובו", אבל אמר "עם יציאת מיעוטו" – לא מיבעיא ליה, דודאי עולה חיילא עליה, דאכתי לא חל קדושת בכור עליה כלל.

עיונים
אמאי אין קדושה חלה עליהן השאלה מבוססת על ההנחה שדברי רבן שמעון בן גמליאל מוסבים על כל חלקי המשנה, גם למקרה שהאם המעוברת היא בהמת קדשים, וכי קדושתם של ולדות קדשים חלה על העובר בכל שלב ושלב בהתפתחותו, אף קודם שניכרת זהותם של העוברים כטומטום ואנדרוגינוס (רש"י). ועל כך משיבים שלדעת רבן שמעון בן גמליאל, קדושתם של ולדות קדשים אינה אלא משעת לידתם, ואלה שהם באותה שעה טומטום ואנדרוגינוס, אינם מתקדשים (רבינו גרשום).
והאי תנא סבר ולדי קדשים ממעי אמן הן קדושים אכן שיטת חכמים החולקים על דינו של רבן שמעון בן גמליאל בדין הטומטום והאנדרוגינוס (בהיותם סבורים שקדושת ולדות הקדשים היא כבר ממעי אמן, ולכן לדעתם הטומטום והאנדרוגינוס קדושים), אינה אלא בבהמת הקדש, אבל לא בבהמת חולין שקדוש את עוברו והוברר שהוא טומטום או אנדרוגינוס. שכן בזו יש לומר שאין דעתו של המקדיש אלא על ולדות הראויים לקרבן, וזכר דאי או נקיבה ודאי, ולא טומטום ואנדרוגינוס. ונמצא אפוא (כמבואר בעינים בעמי הקודם ד"ה רבן שמעון בן גמליאל), שדין משנתנו הריהו כרבן שמעון בן גמליאל ולא כחכמים החולקים עליו.

אמר על הבכור עם יציאת רובו יש מהראשונים שאמרו שאין שאלתו זו של רב עמרם (ותשובתו של רב ששת, שבכור הוא) אלא באופן זה שאמר שיקדש לעולה "עם יציאת רובו" (והוא רוב ראשו, כמבואר בכורות מו,ב), אבל אם אמר שיקדש לעולה "עם יציאת מיעוטו" – חלה עליו קדושת עולה, שהרי עדיין לא חלה עליו קדושת בכור

ואמר אביי – מאי תבעי ליה (לא), ודאי הואיל וצדדי הדדי אמו למיתל – דברי הרב דברי תלמידי, ודאי דברי הרב קודמין, וקודשא צריך הוא עבדיה לְקַט. הכי נמי דברי – הרב קודמין כל כך, וצדדי הוא.

משנה האומר – על ולדה של שלמים דבריו קיימין

– שהרי קדושת הולד קדמה. אבל אם אמר היא שלמים – צרישא להאס ולכל דאית צה אקדיש, ותשיב ולד למקדיש צאנפי נפשיה, והוי כמקדיש שמי צהמות לשלמים. וכי הדר אמר "ולדה עולה" – הוי הולד שלמים. והכא לא שייך למימר צהוייתן וצמעי אמן, דכי אמרין צהוייתן ולא צמעי אמן – הני מילי צהקדישה ולבסוף נתעברה, דאיהו לא אסתפסיה לעובר שום קדושה, אלא מקדושתא דאימיה קא קדיש. אצל צמקדיש מעוברת – חשיב עובר לקבולי קדושה, ורבי מאיר אית ליה "תפוס לשון ראשון", ואף על גב שמתחלה כשאמר היא שלמים – לא נתכוין לולדה. הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחד – שאין הפה יכול לדבר שני דברים כחדא. דבריו קיימין – דאף צמקדיש דצדדי אדם נתפס, הואיל ומתחלה כשאמר "היא שלמים" לא נתכוין לולדה.

גמרא רצה בולדה מתכפר – דכי אמרין: ולד טטאת למיתה אזיל – הני מילי צהקדישה ולבסוף נתעברה, אצל הקדישה מעוברת – חשיב עובר לקבולי קדושה צאנפי נפשיה מכת אמו. והוי כמפריש שמי

טטאות לאחריית, דמתכפר צאזיו שירצה. אם שיררו – לולד, שאמר "ולדה חולין" והיא טטאת – משוייר, והיא חולין. וכיון דאי צעי לא קדיש – אלמא לאו ירך אמו הוא, כי לא משיר ליה – נמי לאו ירך אמו הוא, ומחמת עגמו קדוש ולא מחמת אמו, ולא הוי כולד טטאת. הרי זה ולד שלמים – אלמא מקרייה "ולד שלמים" דמכת אימיה נחשא ליה קדושה ולא מחמת נפשיה, וגבי טטאת נמי "ולד טטאת" מיקרי, והאיל למישה. דאי סלקא דעתך אס שיררו משוייר, דחשיב צהמה צאנפי נפשיה, וכי לא שיררו מחמתיה הוא קדיש – הרי "הולד עגמו שלמים" איצעי למיתני. בר מינה דההיא – מההיא לא מיקשי, דצבשתא היא, דתניא: ולד הרי זה שלמים. זכתה לו – ויאז הולד למיזות.

או דלמא [שמא] הפקר הוי [הינן]. שהרי יפה כוחו, שכן בדרך זו זוכין בו עניים ועשירים? ואמר אביי על בעייתו זו של אילפא: מאי תבעי ליה [מה נשאלה לו]. שהרי אין מקום לבעיה זו, שכן כלל הוא כי דברי הרב (הקדוש ברוך הוא) בתורה, שלקט הוא, ודברי תלמיד (האדם) שהפקירו אף לעשירים, דברי מי שומעים? הכי נמי [כך גם כן] כבעייתו של רב עמרם יש לומר: דברי הרב ודברי התלמיד, דברי מי שומעים? ואף עובר זה, הריהו קדוש בקדושת בכור, ולא בקדושת עולה.

ב משנה אדם האומר על בהמת החולין המעוברת שלו: "ולדה של בהמה זו יקרב לעולה, והיא עצמה תיקרב לשלמים" – דבריו קיימים, ויקרב הולד לעולה. שהרי הקדים בדבריו את קדושת הולד לקדושת האם. ואם אמר "היא תקרב לשלמים, וולדה יקרב לעולה", שהקדים את קדושת האם לקדושת הולד – הרי דינו של ולד זה כדין ולד זבחי שלמים, שכוין שהקדים את קדושת האם, והלה עליה קדושת שלמים, הריהו חלה אף על כל מה שבקרבה ובכלל זה גם על הולד. אלו דברי ר' מאיר. אמר ר' יוסי: אם לכן (לכך) נתכוין מתחלה, שכאשר אמר על האם שתהא לשלמים חשב שמיד לאחר מכן יאמר על הולד שיהא לעולה, הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחת (בבת אחת) – כל דבריו קיימין, שהאם שלמים והולד עולה. ואם לא כך היתה כוונתו, אלא משאמר (לאחר שאמר) "הרי זה שלמים" נמלך ואמר "ולדה עולה" – הרי זה ולדה גם הוא שלמים, שטרם שנמלך כבר חלה על הולד קדושת אמו.

ג גמרא אמר ר' יוחנן: הפריש בהמה לצורך קרבן חטאת, והיתה אותה בהמה מעוברת וילדה נקבה – הרי שתיהן קדושות בקדושת חטאת, אם רצה – בה עצמה הוא מתכפר, ואם רצה – בולדה הוא מתכפר, שכוין שהקדישה כשהיתה כבר מעוברת, הרי זה כאילו הקדיש גם את העובר בפני עצמו.

ומבררים: מאי טעמא [מה הטעם] להלכה זו? קסבר [סבור הוא] ר' יוחנן שהמקדיש בהמה מעוברת לחטאת, אם שיררו (השאירו) את העובר שיהיה חולין, וכגון שאמר "העובר חולין, והיא לחטאת" – הרי זה אכן משוייר, והריהו חולין, אף שאמו הריהו חטאת. סבוכר ר' יוחנן שעובר לאו [לא] כירך (חלק מגוף) אמו הוא. ולכן, כשם שיכול הוא לשירר את העובר שלא תחול עליו קדושת אמו, כן יכול הוא להקדיש את העובר לקדושה שונה מקדושת אמו. דהוה ליה [שהרי הוא] כמפריש שתי בהמות לקרבנות חטאות לאחריית (לחובתו) – ויקריב איזו מהן שירצה, שאם רצה – מתכפר בה באחת מהן, ואם רצה – מתכפר בחבירתה. מותיב [מקשה] ר' אלעזר על שיטתו זו של ר' יוחנן ממה ששינוי במשנתנו: אם אמר "היא שלמים וולדה עולה" – הרי זה ולד שלמים, ומעתה יש לשאול: אי סלקא דעתך [אם עולה על דעתך] לומר שכאשר שיררו הריהו משוייר, שהולד המשוייר עומד לעצמו, כיישות נפרדת, אם כן מדוע נאמר על הולד "הרי זה ולד שלמים", שחלה קדושת אמו עליו, "הרי זה שלמים" בפני עצמו בעי מיתנא [צריך לשנות]. שהרי הוא יישות נפרדת. ועל כרחך מזה ששנה "הרי זה ולד שלמים", משמע שאינו ישות בפני עצמו, ותחול עליו קדושת אמו בכל מקרה! אמר רב טבלא: בר מינה דההיא [הוא] חולין ומחמת עגמו קדיש ולא מחמת אמו, ולא הוי ולד חטאת. לשון רש"י.

קסבר רבי יוחנן שאם שירר לולד שאמר ולדה חולין והיא חטאת משוייר והוי חולין – וכיון דאי בעי לא קדיש – אלמא לאו ירך אמו הוא. כי לא משיר ליה נמי לאו ירך אמו הוא, ומחמת עצמו קדיש ולא מחמת אמו, ולא הוי ולד חטאת. לשון רש"י.

הרי זה ולד שלמים – אלמא (לא) קרי "ולד שלמים", דמכת אימיה נחשא ליה קדושה, ולא מחמת נפשיה. דגבי חטאת נמי "ולד חטאת" מיקרי, ואזיל למיתה. **דאי** סלקא דעתך דשיררו משוייר – דחשיב בהמה באפי נפשיה, וכי לא שיררה – מחמתיה הוא דקדיש, "הרי הולד עצמו שלמים" איבעי ליה למיתני. לשון רש"י.

עיונים

עובר לאו ירך אמו בנושאים אלה של מעמדו של העובר יש שתי מחלוקות. אחת, התלויה במדרש הכתובים, היא האם ולדות הקדשים מתקדשים במעי אמן או רק בשעת לידתם. ומחלוקת אחרת התלויה בסברה היא האם העובר נחשב כחלק מגוף האם ("עובר ירך אמו") או בצורה נבדלת (וראה שטמק).

אורה ההלכה אמר על הלקט עם נשירת רובו והא הפקר המפקיר את הלקט (שהיה אף לעשירים. כסי' בשם רש"י) עם נפילת רובו – אינו הפקר. שמאחר שכבר נפל רובו (וכלל הוא שרובו ככולו. דב"ז) – הריהו של העניים ואין אדם מפקיר דבר שאינו שלו. באביי. (רמב"ם ספר זרעים הלכות מתנות עניים פ"ד הי"ד). **האומר ולדה של זו עולה** היתה לו בהמה מעוברת ואמר "ולדה של בהמה זו היא עולה והיא עצמה תהא שלמים" – דבריו קיימים. "היא שלמים וולדה עולה", אם

- מסורת הש"ס
- ד. קדושין מב.ב. ב"ק נו.א.
- טנהדרין כ.ט.א. נדה יד.ב.
- ירושלמי נדה פ"ב ה"א. תנחומא חקת י. מדרש אגדה בראשית פ"ג יב. ילק"ש תורה ל.
- ה. תוספתא תמורה פ"ג ז.
- ו. יבמות ע.ח.א. מנחות פ.א.א. תמורה י.א.
- ז. (הענין) יבמות ע.ח.א. ניר נא.א. גיטין כ.ג. ב"ק ע.ב.
- טנהדרין פ.ב. חולין נח.א. תמורה י.ב. יא.א. יט.א. כה.ב. ל.ב. לא.א. ירושלמי ב"ב פ"ג ה"א.
- ח. ירושלמי קדושין פ"א ה"ג.
- ט. ע"ן יומא סה.א. יבמות ע.ח.א.

גדרות

הכי נמי דברי מי שומעים בכתי"מ: הכא נמי דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים ויש כתי"י בו חסר משפט זה.

היא שלמים וולדה עולה בדפי"א: היא שלמים ולדה עולה.

הרי זה ולד זבחי שלמים בכתי"מ ובש"מ: הרי זה ולד שלמים.

אמר רבי יוסי בש"מ: ר' יוסי אומר.

נתכוין תחלה במשניות: נתכוין מתחלה.

הואיל ואי אפשר לקרות במשניות שבדפי"א: הואיל ואפשר ויש בכתי"י: אף על פי שאי אפשר ובדפי"א: אף על פי שאפשר (ראה במלא"ש).

לקרות בדפי"א: לקרוא.

ואם משאמר יש בכתי"י: אם משאמר.

נמלך יש בכתי"י: ונמלך.

הרי זה ולדה שלמים יש בכתי"י: הרי זה ולד שלמים.

עובר לאו ירך אמו בש"מ: ועובר לאו ירך אמו.

דהוה ליה בכתי"י: והוה ליה.

בעי מיתנא בכתי"מ: איבעי ליה למיתני ויש בכתי"י: מיבעי ליה למיתני.

הא אמר רב בכתי"מ: דהא אמר רב.

והוי ליה כמשחרר בכתי"מ ובש"מ: דהוה ליה כמשחרר.

רבי מאיר היא בכתי"י: רבי היא.

כדתינא בכתי"מ: דתינא.

ביצד מערימיז

האדון המשחרר רק את חצי עבדו — והריהו חצי עבד וחצי בן חורין. ואף שאין לעבד "יד" לזכות בדבר, מכל מקום הריהו זוכה בעצמו משום שגיטו (שטר שחרורו) וידו (רשותו, יכולתו לזכות בדברים) **באין כאחת**. ואולם **אי אמרת** הריהו **משוייר, ועובר לאו [זא] ירך** אמו הוא, והרי העובר והאם שתי ישויות נפרדות, אמאי [מדוע] אם שחרר רק את הולד, ושייר את האם זכתה לו האם לעובר את שחרורו? והלא היא כאדם אחר ביחס אליו, ושניהם הריהם עבדים של אותו אדון, והא תניא [והרי שנויה ברייתא]: **נראין הדברים שהעבד האחד זוכה לקבל (יכול לשמש כשליח קבלה) של גט (שטר) שחרור של חברו (עבד אחר) מיד רבו (אדונו) של חברו, ובלבד שאינו האדון שלו (של העבד המקבל),** ואולם כאשר שני העבדים הינם של אדון אחד, לא יכול עבד זה לקבל שטר שחרור של העבד האחר מיד רבו שלו. ואף כאן, כיצד האם מקבלת שטר שחרור עבור ולדה מיד האדון המשותף לשניהם? אלא שמע מינה [למד מכאן] כי אם שיירו — אינו משוייר, והרי זו **תיובתא** [קושיה חמורה] על ר' יוחנן. ומסקמים: אכן **תיובתא** [קושיה חמורה] היא.

א ומציעים: לימא [האם נאמר] כי שאלה זו אם שיירו — משוייר מחלוקת תנאי [תנאים] היא? דתניא [שכן שנויה ברייתא]: האדון האומר לשפחתו הכנענית שהיתה מעוברת: **"הרי את משוחררת, והינך איפוא בת חורין, ואולם ולדך היהו עבד"** — ולדה כמות, שכאשר היא משתחררת — אף הולד משתחרר. אלו דברי ר' יוסי הגלילי, ואילו חכמים אומרים: דבריו קיימין, והולד לכשיוולד, יהיה עבד. וטעמם של חכמים: משום שנאמר **"האשה וילדיה תהיה לאדוניה"** (שמות כא, ד). ותוהים: קרא [מקרא] זה, מאי תלמודא לרבנן [מה, כיצד הוא מלמד לשיטת חכמים], שולד שפחה משוחררת יכול להיות עבד? אמר רבא: שונה ברייתא זו אמר קרא [מקרא] זה לא כמקור לשיטת חכמים, אלא כמקור לשיטתו של ר' יוסי הגלילי הסבור ככלל שהולדות הולכים אחר האם, ולכן אם האם משוחררת — גם ולדותיה משוחררים. ומנן שכך סבור הוא? — דקתני [שכן שנינו] בשיטת ר' יוסי הגלילי שולדה כמות, שנאמר: **"האשה וילדיה תהיה לאדוניה"**, וללמד: בזמן שהאשה לאדוניה — אף ולדה לאדוניה, ובזמן שאין האשה ברשות אדוניה, שהרי נשתחררה — אף ולדותיה משוחררים. ומעתה דנים בברייהם: מאי לאו בהא קמיפלגי [האם לא בכך נחלקו]. שר' יוסי הגלילי סבר [סבור]: שיירו — אינו משוייר, שאין אלה שתי ישויות, ודין האם כדין הולדות, ואילו רבנן סברי [חכמים סבורים]: שיירו — משוייר, ונמצא איפוא ששיטת ר' יוחנן ששיירו משוייר, אינה כשיטת ר' יוסי הגלילי? ורוחים: אמר [יכול לומר] לך ר' יוחנן: דכולי עלמא [לשיטת הכל] שיירו — משוייר, והכא היינו טעמא [וכן]. בדין המשחרר את שפחתו ומשייר את ולדה, זהו הטעם] של ר' יוסי הגלילי, שאף הולד משוחרר, שכן ר' יוסי עצמו מסביר בטעם הדבר שהוא משום שאמר קרא [הכתוב] במפורש **"האשה וילדיה תהיה לאדוניה"**, ומכאן שהולדות הולכים אחר האם לפני כגון זה, ולא משום ש"ולד ירך אמו". אלא מציעים עוד: ודאי לימא כי הני תנאי [אמור שדין שיירו משוייר הריהו כמו אותם תנאים שנחלקו ביניהם בכך]. דתניא [שכן שנויה ברייתא]: השוחט את החטאת (ואנו מניחים שהקדישה כשהיתה מעוברת), להקריבה על המזבח, ומצא בה עובר בן ארבע חודשים חי, נחלקו תנאים בדינו של זה: תני חדא [שנויה ברייתא אחרת]: הועילה לו לולד זה שחיטת אמו, ומעשהו כמעשה החטאת לכל הלכותיה: אין היא נאכלת אלא לזכרי כהונה בלבד, ואינה נאכלת אלא ליום אחד [ושנויה ברייתא אחרת]: שאמנם הועילה לולד זה שחיטת האם, להתירו באכילה,

פתח

- מסורת הש"ס**
- עיין גיטין כגב. ירושלמי גיטין פ"ד ה"ה.
- (הענין) יבמות ע"א. נויר נא. גיטין כגב. ב"ק ע"ב. סנהדרין פ.ב. חולין נח.א. תמורה יב. יא.א. יט.א. כה.א. ל.ב. לא.א. ירושלמי ב"ב פ"ג ה"א.
- גיטין שם. קדושין כגב.
- קדושין טז.א.
- תמורה יא.א. תוספתא חולין פ"ד ת.

גרסות

ואי אמרת שיירו משוייר בכתה"י, ברש"י ובש"ימ: **אלא אי אמרת אם שיירו משוייר.**

עובר לאו ירך אמו בכתה"ימ ועוד: **ועובר לאו ירך אמו.**

והתניא נראין שהעבד בכתה"ימ: **והתניא נראין הדברים שהעבד.**

לקבל גט שחרור של חברו בכתה"ימ ועוד: **לקבל גט חבריו.**

מיד רבו שאינו שלו יש בכתה"י: **מיד רבו של חבריו.**

אלא שמע מינה בכתה"י: **אלא לאו שמע מינה.**

ותיובתא דרבי יוחנן תיובתא יש כתה"י בו חסרות מילים אלה ויש בכתה"י: **תיובתא דר' יוחנן** (וראה בש"ימ).

תיובתא יש בכתה"י נוסף: **אמר לך רבי יוחנן הא מני ר' היא ואנא דאמרי כרבנן** (ראה בש"ימ).

קרא לרבי יוסי הגלילי בכתה"ימ: **קרא לר' יוסי הגלילי הוא דאתא.**

בזמן שהאשה לאדוניה ולדה לאדוניה בכתה"י ובש"ימ נוסף: **אין האשה לאדוניה אין ולדה לאדוניה** ויש בכתה"י נוסף: **ואפילו ר' יוסי הגלילי לא קאמר אלא משום דאמר קרא האשה וילדיה תהיה לאדוניה אבל בעלמא סבירא ליה כוותיהו.**

מאי לאו בהא קמיפלגי בכתה"י: **מאי לאו תנאי היא.**

דרבי יוסי סבר יש בכתה"י: **דר' יוסי הגלילי סבר.**

אין נאכלת אלא לזכרי כהונה יש כתה"י בו חסרות מילים אלה.

ואינה נאכלת אלא ליום אחד בכתה"ימ: **ואינה נאכלת אלא ליום אחד ולילה אחד** ויש בכתה"י וכן בש"ימ: **ואינה נאכלת אלא ליום ולילה אחד.**

פרק המישי

בה ע"ב

תמורה

המשחרר חצי עבדו — קנה למצוי, והיו מצוי בן חורין. ואף על פי שלא שחררו כולו — יש לו יד לקבל את גיטו, דגיטו וידו נצאן כאחד. אלא אי אמרת אם שיירו משוייר — אם שמר הפס ושירי הולד — משוייר הוא לעצמותו, אלמא שני גופים נינהו, אמאי זכתה לו? הוי כעבד המקבל גט שחרור לחצירו מיד רבו שלו, ששניהם עבדים לאיש אחד, ואין חצירו משותר — שהרי רבז לא השליך גט השחרור מידו, דהואיל ונתנו לעבדו — כמי שנמתו בנפוסתו דמי. דתניא נראין הדברים כו' מיד רבו של חבריו שאינו רבו שלו — דלגבי ההוא גזרנא יש לו יד לעבד זה, שהוא שליח לקבל את הגט, הואיל וזה אינו רבו. ולדה כמות — משותרכ. דבריו קיימין — והולד עבד. קרא מאי תלמודא לרבנן — קרא משמע טפי כרבי יוסי הגלילי דהולדות הולכין אחר האם. אינו משוייר — אלא ירך אמו הוא, ומשום הכי ילא למירות כמות. והכא היינו טעמא דרבי יוסי הגלילי — דצהדיא גליי זה קרא. ולאו משום דירך אמו הוא, אלא גזירת הכתוב הוא גבי שפחה השוחט את החטאת — קף סלקף דעתך שהקדישה מעוברת. מאי לאו בהא פליגי — דמתא קמא דמשויי ליה תורת מטא, קסבר: אם שיירו משוייר, וכיון דחשיב ככהמה בנפשי נפשה, כי לא שיירה — נמי חיילא עליה קדושה צטון.

נהפוך הוא, חוקרים מקובלים רואים את המושג כמקור לגיור.

תוספות

דתנא קמא סבר אם שיירו משוייר — וכיון דאי בעי למישייריה ולמעבדיה חולין — הרשות בידו. אלמא, בהמה באנפי נפשיה היא, ואם כן, כי מקדיש ליה לאימיה בחטאת — חל נמי קדושת פיו על הולד, והוי נמי חטאת, ומשום הכי אינה נאכלת. ותנא בתרא סבר: שיירו — אינו משוייר, אלא כירך אמו הוא. וכי מקדיש ליה לאמיה — הולד קדוש מטונה דאם, כשאר ולדות קדשים, ולא מקדושת פיו. ומיהו, כי שחטה לאימיה ומצא בה ולד בן ארבעה חי — אינו קדוש, דבהוייתו דוקא הוא דקדוש, וזה שלא היה לו הוייה — לא קדוש. ומשום הכי קאמר דנאכלת לכל אדם, דאי שיירו משוייר, מיד דאקדיש ליה לאימיה תחול נמי קדושת פיו על הולד. והקשה מורי הרמ"י: דבתמניתין תנן "היא שלמים וולדה עולה" — הרי זה ולד שלמים. ופירש רש"י עלה: דלא שייך למימר בהוייתן הן קדושין בהקדישה מעוברת. אלמא, אינו יכול לשנות הולד, דמטונה דאם קדיש, מיד דאקדיש ליה לאימיה. ומותיב מינה לרבי יוחנן דאמר שיירו משוייר, ובעי למימר דאית ליה להאי מתניתין שיירו אינו משוייר — ואפילו הכי אינו יכול לעשות הולד בחולין. ואי חולין הוא כדאמר הכא, למאן דאמר שיירו אינו משוייר אמאי אינו יכול להקדיש הולד בעולה? ותירץ: דצריך לומר דקדושת האם מוקי לה בככי דלא מצא לאקדושי בקדושה אחרת, אלא מיד שיולד תחול עליו קדושת האם. מיהו, חולין הוא עד שיולד, ואי שחט לאימיה בתוך כך — הולד נאכל לכל אדם. ואף על גב דברישא דמתניתין תנן "אם נקבה זבחי שלמים", ואוקימנא בגמרא בבחמת קדשים, אלמא יכול הוא לשנות הולד בקדושה אחרת — ההוא בהקדישה ולבסוף נתעברה איירי, כדפרישית בריש שמעתי. וצריך לחלק בין הקדישה מעוברת להקדישה ולבסוף נתעברה. ויש ספרים דגרסי איפכא: תנא קמא סבר: שיירו אינו משוייר, וחלה קדושה על הולד מטונה דאם מיד, לפיכך אינו נאכל. ותנא בתרא סבר: שיירו משוייר, והוי הולד חולין, ומשום הכי קתני דנאכל לכל אדם. ואין אנו יכולין להעמיד, דנהי נמי דלא חלה קדושת האם על הולד למאן דאמר שיירו משוייר — מכל מקום תיחול עליה קדושת פה האדם, כדתנן במתניתין "היא שלמים וולדה עולה — הרי זה ולד שלמים". ועוד: הכי מצינו למימר לתנא קמא דשיירו אינו משוייר? הא בפרק קמא (תמורה יא, א) גבי פלוגתא דבר פדא ורבי יוחנן דקדושה

נהפוך הוא, חוקרים מקובלים רואים את המושג כמקור לגיור.

תוספות

דתנא קמא סבר אם שיירו משוייר — וכיון דאי בעי למישייריה ולמעבדיה חולין — הרשות בידו. אלמא, בהמה באנפי נפשיה היא, ואם כן, כי מקדיש ליה לאימיה בחטאת — חל נמי קדושת פיו על הולד, והוי נמי חטאת, ומשום הכי אינה נאכלת. ותנא בתרא סבר: שיירו — אינו משוייר, אלא כירך אמו הוא. וכי מקדיש ליה לאמיה — הולד קדוש מטונה דאם, כשאר ולדות קדשים, ולא מקדושת פיו. ומיהו, כי שחטה לאימיה ומצא בה ולד בן ארבעה חי — אינו קדוש, דבהוייתו דוקא הוא דקדוש, וזה שלא היה לו הוייה — לא קדוש. ומשום הכי קאמר דנאכלת לכל אדם, דאי שיירו משוייר, מיד דאקדיש ליה לאימיה תחול נמי קדושת פיו על הולד. והקשה מורי הרמ"י: דבתמניתין תנן "היא שלמים וולדה עולה" — הרי זה ולד שלמים. ופירש רש"י עלה: דלא שייך למימר בהוייתן הן קדושין בהקדישה מעוברת. אלמא, אינו יכול לשנות הולד, דמטונה דאם קדיש, מיד דאקדיש ליה לאימיה. ומותיב מינה לרבי יוחנן דאמר שיירו משוייר, ובעי למימר דאית ליה להאי מתניתין שיירו אינו משוייר — ואפילו הכי אינו יכול לעשות הולד בחולין. ואי חולין הוא כדאמר הכא, למאן דאמר שיירו אינו משוייר אמאי אינו יכול להקדיש הולד בעולה? ותירץ: דצריך לומר דקדושת האם מוקי לה בככי דלא מצא לאקדושי בקדושה אחרת, אלא מיד שיולד תחול עליו קדושת האם. מיהו, חולין הוא עד שיולד, ואי שחט לאימיה בתוך כך — הולד נאכל לכל אדם. ואף על גב דברישא דמתניתין תנן "אם נקבה זבחי שלמים", ואוקימנא בגמרא בבחמת קדשים, אלמא יכול הוא לשנות הולד בקדושה אחרת — ההוא בהקדישה ולבסוף נתעברה איירי, כדפרישית בריש שמעתי. וצריך לחלק בין הקדישה מעוברת להקדישה ולבסוף נתעברה. ויש ספרים דגרסי איפכא: תנא קמא סבר: שיירו אינו משוייר, וחלה קדושה על הולד מטונה דאם מיד, לפיכך אינו נאכל. ותנא בתרא סבר: שיירו משוייר, והוי הולד חולין, ומשום הכי קתני דנאכל לכל אדם. ואין אנו יכולין להעמיד, דנהי נמי דלא חלה קדושת האם על הולד למאן דאמר שיירו משוייר — מכל מקום תיחול עליה קדושת פה האדם, כדתנן במתניתין "היא שלמים וולדה עולה — הרי זה ולד שלמים". ועוד: הכי מצינו למימר לתנא קמא דשיירו אינו משוייר? הא בפרק קמא (תמורה יא, א) גבי פלוגתא דבר פדא ורבי יוחנן דקדושה

קדשים, ולא מקדושת פיו. ומיהו, כי שחטה לאימיה ומצא בה ולד בן ארבעה חי — אינו קדוש, דבהוייתו דוקא הוא דקדוש, וזה שלא היה לו הוייה — לא קדוש. ומשום הכי קאמר דנאכלת לכל אדם, דאי שיירו משוייר, מיד דאקדיש ליה לאימיה תחול נמי קדושת פיו על הולד. והקשה מורי הרמ"י: דבתמניתין תנן "היא שלמים וולדה עולה" — הרי זה ולד שלמים. ופירש רש"י עלה: דלא שייך למימר בהוייתן הן קדושין בהקדישה מעוברת. אלמא, אינו יכול לשנות הולד, דמטונה דאם קדיש, מיד דאקדיש ליה לאימיה. ומותיב מינה לרבי יוחנן דאמר שיירו משוייר, ובעי למימר דאית ליה להאי מתניתין שיירו אינו משוייר — ואפילו הכי אינו יכול לעשות הולד בחולין. ואי חולין הוא כדאמר הכא, למאן דאמר שיירו אינו משוייר אמאי אינו יכול להקדיש הולד בעולה? ותירץ: דצריך לומר דקדושת האם מוקי לה בככי דלא מצא לאקדושי בקדושה אחרת, אלא מיד שיולד תחול עליו קדושת האם. מיהו, חולין הוא עד שיולד, ואי שחט לאימיה בתוך כך — הולד נאכל לכל אדם. ואף על גב דברישא דמתניתין תנן "אם נקבה זבחי שלמים", ואוקימנא בגמרא בבחמת קדשים, אלמא יכול הוא לשנות הולד בקדושה אחרת — ההוא בהקדישה ולבסוף נתעברה איירי, כדפרישית בריש שמעתי. וצריך לחלק בין הקדישה מעוברת להקדישה ולבסוף נתעברה. ויש ספרים דגרסי איפכא: תנא קמא סבר: שיירו אינו משוייר, וחלה קדושה על הולד מטונה דאם מיד, לפיכך אינו נאכל. ותנא בתרא סבר: שיירו משוייר, והוי הולד חולין, ומשום הכי קתני דנאכל לכל אדם. ואין אנו יכולין להעמיד, דנהי נמי דלא חלה קדושת האם על הולד למאן דאמר שיירו משוייר — מכל מקום תיחול עליה קדושת פה האדם, כדתנן במתניתין "היא שלמים וולדה עולה — הרי זה ולד שלמים". ועוד: הכי מצינו למימר לתנא קמא דשיירו אינו משוייר? הא בפרק קמא (תמורה יא, א) גבי פלוגתא דבר פדא ורבי יוחנן דקדושה

נהפוך הוא, חוקרים מקובלים רואים את המושג כמקור לגיור.

קדשים, ולא מקדושת פיו. ומיהו, כי שחטה לאימיה ומצא בה ולד בן ארבעה חי — אינו קדוש, דבהוייתו דוקא הוא דקדוש, וזה שלא היה לו הוייה — לא קדוש. ומשום הכי קאמר דנאכלת לכל אדם, דאי שיירו משוייר, מיד דאקדיש ליה לאימיה תחול נמי קדושת פיו על הולד. והקשה מורי הרמ"י: דבתמניתין תנן "היא שלמים וולדה עולה" — הרי זה ולד שלמים. ופירש רש"י עלה: דלא שייך למימר בהוייתן הן קדושין בהקדישה מעוברת. אלמא, אינו יכול לשנות הולד, דמטונה דאם קדיש, מיד דאקדיש ליה לאימיה. ומותיב מינה לרבי יוחנן דאמר שיירו משוייר, ובעי למימר דאית ליה להאי מתניתין שיירו אינו משוייר — ואפילו הכי אינו יכול לעשות הולד בחולין. ואי חולין הוא כדאמר הכא, למאן דאמר שיירו אינו משוייר אמאי אינו יכול להקדיש הולד בעולה? ותירץ: דצריך לומר דקדושת האם מוקי לה בככי דלא מצא לאקדושי בקדושה אחרת, אלא מיד שיולד תחול עליו קדושת האם. מיהו, חולין הוא עד שיולד, ואי שחט לאימיה בתוך כך — הולד נאכל לכל אדם. ואף על גב דברישא דמתניתין תנן "אם נקבה זבחי שלמים", ואוקימנא בגמרא בבחמת קדשים, אלמא יכול הוא לשנות הולד בקדושה אחרת — ההוא בהקדישה ולבסוף נתעברה איירי, כדפרישית בריש שמעתי. וצריך לחלק בין הקדישה מעוברת להקדישה ולבסוף נתעברה. ויש ספרים דגרסי איפכא: תנא קמא סבר: שיירו אינו משוייר, וחלה קדושה על הולד מטונה דאם מיד, לפיכך אינו נאכל. ותנא בתרא סבר: שיירו משוייר, והוי הולד חולין, ומשום הכי קתני דנאכל לכל אדם. ואין אנו יכולין להעמיד, דנהי נמי דלא חלה קדושת האם על הולד למאן דאמר שיירו משוייר — מכל מקום תיחול עליה קדושת פה האדם, כדתנן במתניתין "היא שלמים וולדה עולה — הרי זה ולד שלמים". ועוד: הכי מצינו למימר לתנא קמא דשיירו אינו משוייר? הא בפרק קמא (תמורה יא, א) גבי פלוגתא דבר פדא ורבי יוחנן דקדושה

בלבד, ואינה נאכלת אלא לפנים מן הקלעים (במקדש בלבד). ותניא אידך, ואולם הריהו חולין לכל דבר, ומשום כך נאכלת לכל אדם, ונאכלת בכל מקום,

נהפוך הוא, חוקרים מקובלים רואים את המושג כמקור לגיור.

הנשאר חי גם לאחר השחיטה, שחיטת אמו מועילה גם לו, והוא נחשב כאילו היה שחוט (למרות שהוא מהלך ואף מתרבה לאחר מכן), ועובר בהמה דקה בן ארבעה חודשים אף שלא נגמרו ימי עיבורו הריהו יכול לחיות.

ולדה כמותא הרמב"ם פסק כי אם אמר להיפך, שהיא תישאר שפחה והולד יתא בן חורין — לא אמר כלום, ושניהם אינם בני חורין. והסביר דבריו, שהדבר נחשב כאילו שחרר רק מקצת העבד (שהרי "עובר ירך אמו הוא"), שאין שחרורו מועיל. והראב"ד משיג עליו, ואומר כי אם משתמשים בנימוק זה, היה צריך לפסוק גם שהוא הדין במשחרר השפחה ומשייר העובר. והוא נותן טעם אחר להלכה זו — שכיון שהאשה היא שפחה, אין היא יכולה לזכות בשחרור עבור עבד אחר.

אורח ההלכה

המשחרר חצי עבדו המשחרר חצי עבדו בשטר לא קנה העבד כלל והרי הוא עבד כשהיה. כשיטת חכמים ברייתא במסכת גיטין (דף מא.ב). (רמב"ם הלכות קנין הלכות עבדים פ"ז ה"ד). **העבד זוכה לקבל גט שחרור של חברו וכו'** העבד מקבל שטר שחרור עבור חבריו מיד רבו של חבריו. אבל כאשר שניהם עבדים של אותו אדון — אינו יכול לקבל מרבו שלו שטר שחרור עבור חבריו. כברייתא. (רמב"ם שם פ"ז ה"ח).

האומר לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד הכותב לשפחתו המעוברת "הרי את בת חורין וולדך עבד" — דבריו קיימים. כברייתא (וראה ראב"ד וכו"מ). (רמב"ם הלכות קנין הלכות עבדים פ"ז ה"ה).

השוחט את החטאת ומצא בה בן ארבעה חי השוחט את החטאת ומצא בה עובר בן ארבעה חודשים חי — הרי הוא נאכל כבשר החטאת, שולדי הקדשים במעי אמן הם קדושים. כברייתא. (רמב"ם ספר קרבנות הלכות תמורה פ"ד ה"ג).

